

Information Documents
SG/Inf(2004)23 revised 2

14. Septembar 2004. godine

Prevod teksta

Srbija i Crna Gora:

Poštovanje dužnosti i obaveza u implementaciji Programa saradnje po prijemu u članstvo

Izveštaj generalnog sekretara

Peti izveštaj (maj - avgust 2004.)

Rezime

Tokom perioda izveštavanja ostvareni su određeni konkretni rezultati. Međutim, i pored dobrih namera koje vlasti ističu, u brojnim oblastima napredak se odvija suviše sporo.

Demokratija i izgradnja institucija: u periodu koji pokriva izveštaj uspešno su organizovani predsednički izbori u Srbiji. Istovremeno, i pored toga što donošenje Ustava predstavlja prioritarno pitanje u obe države članice, u ovom pogledu ostvaren je mali napredak. Isto tako, neophodne su suštinske reforme u Srbiji u smislu uspostavljanja lokalne i regionalne samouprave, a u Crnoj Gori potrebno je u punoj meri sprovesti preporuke eksperata Saveta Evrope. Nedostatak transparentnosti i odgovarajućeg saradnje u procesu izrade zakonskih rešenja u Srbiji i nadalje predstavlja razlog za zabrinutost. U Crnoj Gori bojkot rada Parlamenta još uvek otežava sprovođenje reformi.

Saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju: (ICTY): Nacionalni Savet za saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom ponovo je uspostavljen nakon višemesečnog zastoja u radu. Ovaj zakasneli, ali ipak ohrabrujući potez, kao i pozitivne početne izjave novoizabranog Predsednika Srbije, pružaju velike nade u smislu ostvarivanja konkretnih rezultata.

Vladavina prava: učinjeni su ozbiljni naponi u pravcu uspostavljanja Suda Državne zajednice. Sačinjen je Nacrt Zakona Državne zajednice kojim se obezbeđuju uslovi za prenos nadležnosti vojnog pravosuđa na civilne sudske organe Srbije i Crne Gore. Međutim, još uvek se očekuje sprovođenje odlučnih mera u obe države članice u pravcu

jačanja organa pravosuđa i tužilaštva i obezbeđivanja njihove nezavisnosti i nepristrasnosti, donošenje zakona o policiji i snagama bezbednosti kao i sprovođenje mera protiv korupcije.

Ljudska prava: potrebni su dodatni naponi u pravcu obezbeđivanja uslova za primenu osnovnih konvencija za zaštitu ljudskih prava. Što se tiče zaštite prava nacionalnih manjina, izražena je zabrinutost u delu sprovođenja zakonodavstva u Srbiji i kašnjenja u postupku usvajanja Zakona u Crnoj Gori u skladu sa mišljenjem eksperata Saveta Evrope. Evidentirani su rastući problemi u vezi sa među-etničkim tenzijama, naročito na jugu Srbije. Na planu medija, posebnu zabrinutost izaziva izrada nacrti i usvajanje izmena i dopuna Zakona o javnom informisanju u Srbiji (bez neophodne saradnje). U Crnoj Gori tokom posmatranog perioda došlo je do ubistva glavnog i odgovornog urednika dnevnog lista Dan, kao i do pojave zabrinjavajućeg broja slučajeva za krivično delo klevete.

Obrazovanje: vlasti u Srbiji usvojile su zakonske izmene kojima su dovedene u pitanje prethodno sprovedene pozitivne mere i aktivnosti.

SADRŽAJ

UVOD	3
POGLAVLJE I: OSNOVNI ZAKLJUČCI I PREPORUKE	4
POGLAVLJE II: SRBIJA I CRNA GORA - ISPUNJAVANJE DUŽNOSTI I OBAVEZA	5
A. Demokracija i izgradnja institucija.....	5
1. Efikasno funkcionisanje demokratskih institucija.....	6
2. Ustavna pitanja.....	6
3. Lokalna i regionalna samouprava.....	6
B. Saradnja sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju (ICTY) i suđenja za ostale ratne zločine.....	7
C. Vladavina prava.....	8
1. Aktivnosti na jačanju organa pravosuđa i tužilaštva i obezbeđivanju uslova za njihovu nezavisnost i nepristrasnost.....	8
2. Policija i snage bezbednosti: potreba usvajanja adekvatnog zakonodavstva, jačanja mehanizama kontrole i unapređivanja efikasnosti rada policije uz obezbeđivanje njihove nezavisnosti i nepristrasnosti.....	9
3. Mere i aktivnosti u borbi protiv korupcije i sličnih pitanja.....	9
D. Ljudska prava.....	10
1. Mere u cilju obezbeđivanja potpune primene Evropskih konvencija o ljudskim pravima (ECHR) i sprečavanju mučenja i nehumanog postupanja ili kazni (ECPT).....	10
2. Aktivnosti na jačanju zaštite socijalnih prava.....	10
3. Mere obezbeđivanja efikasne zaštite prava nacionalnih manjina.....	11
4. Aktivnosti na zaštiti slobode medija.....	11
5. Mere zaštite slobode veroispovesti i religije.....	13
6. Mere zaštite izbeglica i interno raseljenih lica.....	13
E. Obrazovanje.....	13
PRILOZI	14
Prilog 1	

Izvodi iz izlaganja sudije. Teodora Merona, predsednika Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju pred Komitetom ministara Grupe izvestilaca za demokratsku stabilnost (GR-EDS), 7. maj 2004.....	14
Prilog II Zajedničko saopštenje misija OEBS-a i Saveta Evrope u Beogradu, 28. maj 2004.....	17

UVOD

1. U smislu pristupanja Srbije i Crne Gore u punopravno članstvo Saveta Evrope na dan 3. aprila 2003., Komitet Ministara je uspostavio posebnu proceduru monitoringa na osnovu ovlašćenja Grupe izvestilaca za demokratsku stabilnost (GR-EDS) koja je nadležna za redovno izveštavanje o ostvarenom napretku i poteškoćama u ispunjavanju dužnosti i obaveza u implementaciji Programa saradnje po prijemu u članstvo, između ostalog, i na osnovu kvartalnih izveštaja Sekretarijata.
2. Ovaj dokument je peti po redu izveštaj Sekretarijata¹. Sastoji se od novijih informacija u odnosu na prethodni Izveštaj i zasnovan je na podacima dobijenim iz različitih izvora, uključujući kancelarije Saveta Evrope u Beogradu i Podgorici, institucije Državne zajednice, vlade Srbije i Crne Gore, međunarodnih organizacija i nevladinih organizacija.
3. U svetlu prethodnog kvartalnog Izveštaja (Dokument SG/Inf(2004)14), dana 19. maja 2004., Komitet Ministara je doneo sledeće odluke:

“Članovi Komiteta ministara (...)

- i. posebno skreću pažnju vlastima Srbije i Crne Gore na potrebu pune saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju i da bez odlaganja, pruže vidljive dokaze svoje spremnosti na saradnju,*
- ii. pozivaju vlasti Srbije i Crne Gore na aktivnu saradnju sa Savetom Evrope na reformi sistema pravosuđa i organa tužilaštva, a posebno, na prenošenju ovlašćenja sa vojnih na civilne sudske organe država članica.»*

4. S tim u vezi, potrebno je napomenuti da je 7. maja 2004. godine, Grupa izvestilaca za demokratsku stabilizaciju (GR-EDS) održala sastanak i razmenila mišljenja sa predsednikom Međunarodnog haškog tribunala, Teodorom MERONOM (vidi Dodatak I). Dana 28. maja 2004. godine, misije OEBS-a i Saveta Evrope u Beogradu izdale su zajedničko saopštenje o potrebi hitnog prenošenja nadležnosti sa vojnih na civilne sudske organe u Srbiji i Crnoj Gori (vidi Dodatak II).

¹ Za uvid u prethodne izveštaje, vidi dokumenta SG/Inf(2003)28, SG/Inf(2003)38, SG/Inf(2004)8 I Dodatak, SG/Inf(2004)14 i Dodatke I i II dostupnih na vebajtu: <http://www.coe.int/sg> i <http://dsp.coe.int/monitoring>

POGLAVLJE I : OSNOVI ZAKLJUČCI I PREPORUKE

5. Ostvareni napredak naglašen u prethodnim izveštajima je tokom posmatranog perioda doneo određene rezultate. Najizrazitiji dokaz tome je uspešno organizovanje predsedničkih izbora u Srbiji u skladu sa prethodno usvojenim zakonskim izmenama.
6. Isto tako, preduzete su dalje mere na uspostavljanju Suda Državne zajednice. Međutim, i pored dobrih namera izraženih od strane vlasti na nivou državne zajednice i država članica, u velikom broju oblasti napredak se odvija suviše sporo.
7. Iz tog razloga, sve preporuke iz prethodnog Izveštaja i dalje ostaju na snazi: vidi Dokument SG-Inf(2004)14, paragraf 4-6, i SG-Inf(2004)8, paragraf 4-8. U tom smislu, u narednim mesecima od prioritetnog značaja je rešavanje sledećih oblasti:

Na nivou Državne zajednice:

- 1. konkretni dokazi o unapređenju saradnje sa Međunarodnim haškim tribunalom (vidi paragraf 20-21 ovog Izveštaja),**
- 2. prenošenje nadležnosti sa vojnih na civilne sudske organe, naročito usvajanjem i sprovođenjem relevantnog zakonodavstva na nivou Državne zajednice u skladu sa standardima Saveta Evrope,**

Na nivou republika:

- 1. izrada nacрта i usvajanje novih ustava Srbije odnosno Crne Gore (uključujući relevantne sistemske zakone prema potrebi) u skladu sa standardima Saveta Evrope,**
 - 2. suštinske reforme u cilju obezbeđivanja nepristrasnosti organa pravosuđa i tužilaštva, policije i snaga bezbednosti u skladu sa standardima Saveta Evrope,**
 - 3. suštinske reforme na planu lokalne i regionalne samouprave u skladu sa standardima Saveta Evrope.**
8. U tom kontekstu, ključne aspekte budućih reformi s jedne strane, predstavljaju jasna strategija reformi, a sa druge, princip transparentnosti i odgovarajućih konsultacija sa relevantnim profesionalnim i međunarodnim organizacijama kao

što je Savet Evrope. Nažalost, u Srbiji su izražene ozbiljne kritike zbog nedostatka transparentnosti prilikom izrade nacрта zakonskih rešenja (naročito pre njihovog dostavljanja Skupštini). S toga se u skoroj budućnosti očekuje vidan napredak u sledećim oblastima: u procesu donošenja ustava, lokalnoj i regionalnoj samoupravi, organima pravosuđa i tužilaštva, policije i snaga bezbednosti, slobodi medija, slobodi veroispovesti i u obrazovanju. U smislu pozitivnih rezultata, ostvaren je napredak u saradnji između Ministarstva pravde i Saveta Evrope, iako su još uvek neophodne sveobuhvatne reformske mere u pravosuđu. Demokratski procesi u Crnoj Gori još uvek su otežani zbog odsustva političkog dijaloga u Parlamentu, kao i usled sadašnjeg bojkota rada Parlamenta od strane opozicionih stranaka.

POGLAVLJE II: SRBIJA I CRNA GORA - ISPUNJAVANJE DUŽNOSTI I OBAVEZA

A. DEMOKRATIJA I IZGRADNJA INSTITUCIJA

1. EFIKASNO FUNKCIONISANJE DEMOKRATSKIH INSTITUCIJA

9. U kontekstu ovog Izveštaja, posebnu pažnju potrebno je posvetiti uspešno organizovanim predsedničkim izborima u Srbiji, održanim 13. i 27. juna 2004. Na osnovu konačnih rezultata Republičke izborne komisije, Boris Tadić, Demokratska stranka (DS) pobedio je sa 53,2% glasova, a Tomislav Nikolić, Srpska Radikalna stranka (SRS) dobio je 45,4% glasova. Nakon održanog drugog kruga predsedničkih izbora, Posmatračka misija OEBS-a i Saveta Evrope ocenila je da su izbori sprovedeni u skladu sa standardima OEBS-a i Saveta Evrope o demokratskim izborima.
10. Vlasti su na taj način prekinule ciklus neuspešnih izbora zahvaljujući izmenama izbornog zakonodavstva usvojenih početkom godine, uključujući i ukidanje odredbe o neophodnih 50 odsto izlaznosti glasača da bi izbori bili punovažni. Zakon o finansiranju političkih stranaka iz 2003., takođe je prvi put primenjen u kontekstu ovih izbora i nesumnjivo je doprineo većoj transparentnosti i odgovornosti u oblasti finansiranja stranaka ,kao i troškova kampanje. Ipak, Posmatračka misija OEBS-a i Saveta Evrope ukazala je da su još uvek potrebna poboljšanja naročito u pogledu:
 - i. Zakona o finansiranju političkih stranaka, i to smislu jasnih odredbi koje regulišu njegovo sprovođenje,
 - ii. Zakona o izboru narodnih poslanika (prema izjavama predstavnika vlasti sačinjen je nacrt novih odredbi, ali do ovog trenutka još nije dostavljen na ekspertsku procenu Venecijanskoj komisiji),
 - iii. revizije biračkih spiskova (odgovarajući zakon je u pripremi)² .

² Za detaljnije informacije vidi: OEBS-Savet Evrope: Preliminarni izveštaj i Zzaključci, 28.06. 2004 (vidi takođe Preliminarni Iizveštaj i Zzaključke nakon prvog izbornog kruga, 14.06.2004).

11. Sledstveno tome, dobro organizovani izbori mogu predstavljati podsticaj vlastima u Srbiji na konsultovanje sa međunarodnim organizacijama, naročito sa Venecijanskom komisijom Saveta Evrope, kako bi se, u skladu sa preporukama međunarodnih posmatrača, i ubuduće identifikovali preostali nedostaci u zakonodavstvu.
12. Izbor Borisa Tadića, kao evropski orijentisane političke ličnosti ocenjen je u međunarodnoj zajednici kao veliki napredak i pobeda evropske i demokratske opcije za Srbiju nad nacionalističkom opcijom koju zastupa kandidat radikala (Srpske radikalne stranke). S toga su očekivanja od Borisa Tadića velika, naročito u pogledu korenite promene u stavu po pitanju saradnje sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, kao preduslovom za dalje evropske integracije.
13. U Crnoj Gori, bojkot Parlamenta od strane opozicionih stranaka i dalje otežava funkcionisanje demokratskih institucija. Budući da se rad Parlamenta sada uživo prenosi na crnogorskoj televiziji, razlozi bojkota jasno su obeleženi drugim političkim motivima.

2. USTAVNA PITANJA

14. Iako su vlasti u Srbiji imale nameru da do leta 2004. pripreme sveobuhvatni nacrt ustava, u tom smislu nije ostvaren značajniji napredak, budući da su članovi Parlamenta usmerili svoju pažnju na predsedničke izbore u junu. Neuspeh u izradi nacrtu novog Ustava može ozbiljno otežati sprovođenje reformi u različitim oblastima, uključujući lokalnu i regionalnu samoupravu i pravosuđe. Sada je potrebno je da vlasti u Srbiji pridaju najveći prioritet procesu donošenja novog Ustava. Početkom juna 2004. godine, Vlada je uputila nacrt teksta skupštinskoj Komisiji za ustavna pitanja koja je u mogućnosti da po ubrzanom postupku sačini konačni Nacrt u najkraćem roku, na bazi prethodno dostavljenih predloga. Moguće rešenje je da se ustavna materija podeli tako što će se akcenat staviti na izradu i usvajanje *Okvirnog ustava*, a preostala kompleksna pitanja kao što su teritorijalna organizacija, budu predmet posebnih sistemskih zakona. Vlasti u Srbiji ranije su obećale da će prvi skupštinski nacrt biti dostavljen Venecijanskoj komisiji na ekspertsku procenu. Međutim, imajući u vidu moguću fragmentisanost budućeg ustavnog poretka Srbije, od suštinskog je značaja da i svi nacrti sistemskih zakona, takođe, budu dostavljeni Venecijanskoj komisiji na ekspertizu, i to u fazi dok se mišljenje još uvek može uvažiti, pre postupka usvajanja.
15. Članom 133. važećeg Ustava predviđeno je da Narodna skupština dvotrećinskom većinom glasova usvaja ustavne amandmane a potom ih dostavlja na referendum. Vlasti su ukazale na potrebu što hitnije izmene procedure usvajanja budućeg Ustava. Predlog postupka usvajanja Ustava bio je na skupštinskoj raspravi sredinom jula. Međutim, ni Savet Evrope, niti Venecijanska komisija nisu u tom smislu bili konsultovani.
16. Izradi budućeg Ustava u Crnoj Gori potrebno je dati prioritetsku važnost s obzirom da ovo pitanje predstavlja ključni aspekt budućih reformi. Savet za

ustavna pitanja, kojem je Venecijanska komisija dostavila svoje komentare i mišljenja, još uvek radi na sačinjavanju novog modela ustavnog okvira. Nažalost, u periodu od poslednjeg Izveštaja nije ostvaren značajniji napredak. Zajednička konferencija sa Venecijanskom komisijom po pitanju ustavne reforme trebalo bi da se održi u jesen 2004. Bojkot Parlamenta od strane opozicionih stranaka može otežati ustavni proces.

3. LOKALNA I REGIONALNA SAMOUPRAVA

17. U Srbiji su lokalni izbori zakazani za 19. septembar 2004. godine. Istog dana će se održati i izbori za novu Skupštinu AP Vojvodine. Istovremeno, istinski je neophodna suštinska reforma u smislu primene principa lokalne i regionalne samouprave, naročito imajući u vidu buduće potpisivanje i ratifikaciju *Evropske povelje o lokalnoj samoupravi* što delom zavisi od trenutnih aktivnosti na ustavnom (ili kvazi-ustavnom) nivou (vidi prethodni paragraf). Što se ovog drugog tiče, vlasti bi trebalo da iznađu način kojim bi se obezbedila konzistentnost sa principom subsidiarnosti. Stoga je od suštinskog značaja da svi relevantni akteri, uključujući asocijacije lokalnih i regionalnih vlasti, budu u potpunosti uključeni u izradu nacrtu relevantnih odredbi. U tom smislu bi, Savet Evrope, a naročito Venecijanska komisija i Kongres lokalnih i regionalnih vlasti trebali u punoj meri da budu konsultovani. Isto se odnosi i na aktivnosti na zakonodavnom planu. Stalna konferencija gradova i opština Srbije naglašava da je u proteklom periodu na tom planu ostvaren napredak. Zakon o lokalnoj samoupravi iz 2002. predstavlja značajno unapređenje u smislu decentralizacije vlasti. Istovremeno, potrebno je jasnije definisati pojedine aspekte Zakona, kao što je uloga opštinskog veća, a još mnogo toga potrebno je preduzeti u cilju izrade celovitog pravnog okvira koji bi omogućio lokalnim vlastima raspolaganje adekvatnim sredstvima za obavljanje njihovih funkcija, kako je to definisano Zakonom iz 2002. Posebnu pažnju neophodno je posvetiti usvajanju odgovarajućeg zakonodavstva koje se odnosi na:

- teritorijalnu organizaciju,
- lokalne finansije (u tom smislu, vidi Preporuke Komiteta Ministara Rec(2004)1, o finansiranju i upravljanju budžetom na lokalnom i regionalnom nivou)
- pitanja vlasništva
- zakonodavstvo o lokalnim izborima (u tom smislu vlasti bi trebalo da dostave novi zakonski nacrt na procenu ekspertima Saveta Evrope).

18. Pored ovoga, izražena je zabrinutost što novo zakonodavstvo i ostale mere koje preduzimaju centralne vlasti u oblastima koje jednim delom spadaju u okvir nadležnosti lokalnih vlasti nisu u saglasnosti sa Zakonom o lokalnoj samoupravi. Na primer, prema rečima predstavnika Stalne konferencije, novim amandmanima na Zakon o obrazovanju nisu uzete u obzir nadležnosti lokalnih vlasti u oblasti obrazovanja (vidi takođe paragraf II E ovog Izveštaja).

19. U Crnoj Gori izabrana su dva gradonačelnika (Tivat i Herceg Novi) u skladu sa novim zakonodavstvom. Međutim, i nadalje ostaje zabrinutost izražena u prethodnim izveštajima u smislu poteškoća sa kojima se lokalne vlasti suočavaju u obavljanju svojih funkcija zbog nedostatka sredstava. Ipak, preduzimaju se naponi u pravcu zaokruživanja zakonodavnog okvira (vidi dokument SG-Inf(2004)8). Savet Evrope nastavlja sa obezbeđivanjem ekspertske pomoći u izradi zakona o teritorijalnoj organizaciji.

B. SARADNJA SA MEĐUNARODNIM KRIVIČNIM TRIBUNALOM ZA BIVŠU JUGOSLAVIJU I SUĐENJA ZA OSTALE RATNE ZLOČINE

20. Na osnovu odluke donete 19. maja 2004., i razmene mišljenja sa predsednikom Međunarodnog krivičnog tribunala, Teodorom Meronom, Komitet ministara Saveta Evrope predočio je vlastima Srbije i Crne Gore potrebu o pružanju vidljivih dokaza svoje spremnosti za punom saradnjom s haškim Tribunalom. Dana 8. jula 2004., na sednici Saveta ministara Srbije i Crne Gore, ovo pitanje ocenjeno je kao najveći politički prioritet s tim da je potrebno preduzeti sve neophodne mere na ispunjavanju obaveza definisanih Zakonom o saradnji sa Međunarodnim haškim tribunalom. Upućen je zahtev Nacionalnom savetu za saradnju sa haškim Tribunalom, čiji rad je istog dana ponovo uspostavljen nakon višemesečnog zastoja, da se bez odlaganja otpočne sa preduzimanjem potrebnih mera. Dana 16. jula 2004., Rasim Ljajić, Ministar za ljudska i manjinska prava Državne zajednice, izabran je za predsednika Nacionalnog saveta.
21. Ovaj okasneli, ali ipak ohrabrujući potez podstiče brojna očekivanja u smislu ostvarivanja konkretnih rezultata, s obzirom da nije bilo značajnijeg napretka u periodu od prethodnog Izveštaja, naročito u pogledu:

- i. hapšenja ili predaje optuženika: prema izjavi glavnog tužioca haškog Tribunala, najmanje petnaest od dvadeset Haških optuženika koji su još uvek na slobodi, redovno su posećivali ili boravili u zemlji (pored Gorana Hadžića, koji je nestao sredinom jula, nakon što je Tužilaštvo podiglo optužnicu protiv njega),
- ii. dostavljanja dokumenata,
- iii. pojednostavljenje postupka oslobađanja obaveze čuvanja tajne: prema izjavi glavnog tužioca haškog Tribunala, do kraja june 2004., više od pedeset zahteva još uvek čeka rešenje, a podnosiocima zahteva omogućeno je samo u nekoliko slučajeva da budu svedoci odbrane.

C. VLADAVINA PRAVA

- 1. MERE I AKTIVNOSTI NA JAČANJU PRAVOSUDNIH I ORGANA TUŽILAŠTVA I OBEZBEĐIVANJU NJIHOVE NEZAVISNOSTI I NEPRISTRASNOSTI**
22. Svojom odlukom od 19. maja 2004., Komitet ministara Saveta Evrope pozvao je vlasti na aktivnu saradnju u organizaciji reforme sistema pravosuđa i tužilaštva, a

posebno u prenošenju nadležnosti sa vojnih na civilne sudove država članica. U tom smislu može se pomenuti više ohrabrujućih mera koje su preduzete:

Prenošenje nadležnosti sa vojnog pravosuđa na civilne sudove država članica

23. Ministarstva pravde u Srbiji i u Crnoj Gori predložili su preduzimanje mera u smislu usvajanja nacarta zakona na nivou Državne zajednice o prenošenju ovlašćenja sa vojnog na civilne organe pravosuđa. Dana 1. jula 2004., Savet Ministara Državne zajednice prihvatio je predlog da svi nerešeni slučajevi pred vojnim sudovima budu obustavljeni. Nacrt zakona o prenošenju ovlašćenja biće razmatran na Savetu ministara početkom septembra pre nego što se dostavi na ekspertsku analizu u Savet Evrope. Prema rečima predstavnika vlasti, i u Srbiji i u Crnoj Gori, stvoreni su uslovi na zakonodavnom nivou da se pred civilnim sudovima procesuiraju slučajevi iz oblasti vojnog pravosuđa.

Na nivou Državne zajednice

24. Ostvaren je napredak u uspostavljanju Suda Državne zajednice. Sve sudije ovog suda su izabrani zaključno sa 15. junom. Sud je održao svoju prvu sednicu u Podgorici i izabrao predsednika. Prema rečima predstavnika vlasti, usvojen je pravilnik o radu, a iz republičkog budžeta Crne Gore odvojice se neophodna sredstva za funkcionisanje Suda.

Na nivou država članica

25. Što se tiče Srbije u prethodnim izveštajima već je naglašeno odsustvo koherentne i generalne strategije reformi, nedostatak transparentnosti i odgovarajućih konsultacija. U proteklom periodu, Ministarstvo pravde preduzelo je ozbiljne napore u cilju jačanja transparentnosti u sopstvenom radu i konsultovanja sa pravnim ekspertima. U tom smislu, Ministarstvo pravde je nedavno pokrenulo više inicijativa za saradnju sa Savetom Evrope izradom nacarta Protokola o saradnji sa Savetom Evrope i dostavljanjem jednog broja nacarta zakona (kao što su Krivični zakon i Zakon o krivičnom postupku) na ekspertsku procenu. Tokom ovog perioda takođe je planirano organizovanje javnih rasprava o nacrtima zakona. Ovakve aktivnosti potrebno je nastaviti i dalje razvijati.

26. Nedavne izmene i dopune Zakona o krivičnom postupku usvojene u maju 2004., predstavljaju dokaz spremnosti Ministarstva pravde na unapređenja u zakonodavstvu, naročito u smislu obaveznog pritvora pre suđenja (vidi ekspertski izveštaj Saveta Evrope, HRCAD(2004)1, maj 2004.). Zahvaljujući ovim amandmanima, prestaje se sa primenom člana 15b Zakona o borbi protiv organizovanog kriminala, koji se odnosi na takozvani *preventivni policijski pritvor*. Ovim se čini prvi korak ka povlačenju određenih rezervi u smislu Evropske konvencije o ljudskim pravima. Istovremeno, postoji ozbiljni nedostatak sveobuhvatne reforme u kontekstu ustavnog procesa. Drugim rečima, odsustvo istinske reforme pravosuđa i, s tim u vezi, fragmentisani karakter promena koje su do sada sprovedene u zakonodavstvu i dalje negativno utiče na:

- nezavisnost i nepristrasnost sudija i tužilaca
- stabilnost i efikasno funkcionisanje sistema pravosuđa i tužilaštva

27. Jedan specifičan primer odnosi se na postupak imenovanja (ponovnog izbora) tužilaca i zamenika tužilaca krajem juna na sednici Parlamenta, u skladu sa zakonima o pravosuđu i odgovarajućim zakonskim izmenama i dopunama usvojenim u aprilu. Iako se ovim zakonskim izmenama i dopunama sprečava dalji uticaj izvršne vlasti, one nisu u skladu sa prethodnim preporukama koje ukazuju na potrebu: *sprovođenja mera u zakonu i praksi, naročito na sprečavanju protivzakonitog uticaja izvršne i zakonodavne vlasti na postupak izbora/imenovanja sudija i tužilaca (dokument SG/Inf(2004)8)*. Pored toga, neusvajanje odluke Narodne skupštine o ponovnom izboru jednog broja zamenika tužilaca, uključujući zamenika specijalnog tužioca, izazvalo je određenu nestabilnost u organima tužilaštva.
28. U Crnoj Gori u toku su aktivnosti na zakonodavnom planu, uz saradnju i podršku Saveta Evrope, ali sprovođenje zakona i dalje ostaje posebno problematično. Na primer, Upravni sud i Apelacioni sud još uvek nisu uspostavljeni u skladu sa Zakonom o sudovima iz 2002., i pored uveravanja predstavnika vlasti da će ovi sudovi biti formirani do sredine juna 2004. Utvrđeno je da novi rok za njihovo osnivanje bude 31. decembar 2004. Prema izjavama predstavnika vlasti, već je pokrenut postupak za izbor sudija u ovim sudovima. Pravilnik o radu suda takođe je usvojen početkom juna 2004. Svi članovi Visokog saveta tužilaca su već izabrani, uključujući i Specijalnog tužioca za organizovani kriminal i korupciju (vidi dokument SG/Inf(2004)14).

2. POLICIJA I SNAGE BEZBEDNOSTI: POTREBA USVAJANJA ODGOVARAJUĆEG ZAKONODAVSTVA, JAČANJA MEHANIZAMA KONTROLE I UNAPREĐENJA EFIKASNOSTI RADA POLICIJE

29. Ni u Srbiji niti u Crnoj Gori nije ostvaren nikakav napredak u pogledu izrade zakonodavnog okvira za funkcionisanje policije i snaga bezbednosti. Nedavnom odlukom Ustavnog suda, u Srbiji potvrđena je zabrinutost izražena u prethodnim izveštajima zbog preterane upotrebe policijskih ovlašćenja, izveštaja o slučajevima zloupotrebe u policiji i neadekvatnog sprovođenja policijske istrage tokom vanrednog stanja 2003. Sve ovo trebalo bi da ukaže vlastima na potrebu izrade jasnog zakonodavnog okvira za funkcionisanje policije i snaga bezbednosti u potpunosti usklađenih sa standardima Saveta Evrope. Prema izjavama predstavnika vlasti, sačinjen je nacrt zakona koji će uskoro biti dostavljeni u Savet Evrope. Vlasti u Crnoj Gori nisu uspele da u Parlamentu usvoje nacrt zakona o policiji i snagama bezbednosti.
30. Što se tiče mehanizama kontrole, u prethodnim izveštajima podvučena je potreba za većom transparentnošću (u vezi s tim vidi Izveštaj Komiteta UN za ljudska prava, 28.07.04). Predstavnici vlasti u Srbiji saopštili su da se protiv jednog broja pripadnika policije vodi istražni postupak, međutim još uvek nema detaljnih

informacija o tome. Prema istim izvorima, nijedan od slučajeva podnetih žalbi koje su u postupku nije u vezi sa političkim pritiskom ili osvetom.

3. MERE I AKTIVNOSTI U BORBI PROTIV KORUPCIJE I SLIČNIH KRIMINALNIH RADNJI

31. Korupcija ostaje kao jedan od ključnih problema u obe države članice. Iako je nedavno formirana radna grupa pri Ministarstvu pravde, u Srbiji još uvek ne postoji jasna strategija borbe protiv korupcije. Savet Evrope će narednih meseci obezbediti podršku i pomoć u ovoj oblasti. S tim u vezi, neophodne su mere u cilju uspostavljanja institucija za borbu protiv korupcije kao dopuna aktivnostima Saveta za borbu protiv korupcije. Međutim, sredinom maja 2004., Potpredsednik ovog Saveta, Gosp. Ivan Lalić, podvukao je da je još uvek neophodno da vlasti demonstriraju svoju spremnost za efikasniju borbu protiv korupcije. U Crnoj Gori, Direktor Agencije za borbu protiv korupcije, Gosp. Veselin Šuković, ističe da su organi tužilaštva u Republici suočeni sa ogromnim poteškoćama pri ustanovljavanju činjenica u slučajevima korupcije. Ovo ukazuje na potrebu hitnog sprovođenja programa borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala, čija je izrada planirana tokom jeseni nakon konsultacija sa ekspertima Saveta Evrope.
32. U tom kontekstu, predstavnici vlasti Srbije i Crne Gore učestvovali su u aktivnostima u okviru regionalnog programa PACO za sprovođenje nacionalnih strategija u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala (vidi prethodne izveštaje). Prva takva regionalna konferencija održana je u Crnoj Gori (Budva, jul 2004).

D. LJUDSKA PRAVA

1. MERE OBEZBEĐIVANJA USLOVA ZA PUNU PRIMENU EVROPSKIH KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA (ECHR) I SPREČAVANJU TORTURE I NEHUMANIH ILI PONIŽAVAJUĆIH POSTUPAKA ILI KAZNI (ECPT)

33. Naročito neophodne su mere i aktivnosti na planu pune primene Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR) i Konvencije o sprečavanju torture i nehumanih ili ponižavajućih postupaka ili kazni (ECPT). Što se tiče Evropske konvencije o ljudskim pravima (ECHR) koja je na snazi od 3. marta 2004., vlasti su preduzele određene napore u pravcu koordinacije aktivnosti, ali su još uvek prisutne određene poteškoće, naročito u pogledu uspostavljanja kancelarije državnog agenta pred Sudom. U toku su aktivnosti Saveta Evrope na pružanju odgovarajuće pomoći. Sastanak eksperata Saveta Evrope i predstavnika organa vlasti u Srbiji i Crnoj Gori održan je 6. jula 2004. Prema izjavama predstavnika vlasti Srbije i Crne Gore, posebna ekspertska komisija već je odabrala tri kandidata za izbor za sudiju Evropskog suda za ljudska prava kao predstavnike Srbije i Crne Gore. Potrebno je da ove predloge uskoro usvoji Savet ministara. Kada je reč o Konvenciji o sprečavanju torture (ECPT), koja je stupila na snagu 1. jula 2004., predstavnici vlasti informisali su Sekretarijat da će Komitetu za sprečavanje torture (CPT) dostaviti informaciju o nadležnom organu vlasti koji će preuzimati obaveštenja upućena Vladi, kao i informaciju o imenovanju službenika za vezu u smislu imenovanja kandidata za budući izbor na Komitetu ministara

člana Komiteta za sprečavanje torture ispred Srbije i Crne Gore (vidi Izveštaj Komiteta o prvoj poseti Srbiji i Crnoj Gori: www.cpt.coe.int) . Vlasti Srbije i Crne Gore pružili su konstruktivni doprinos sporazumu postignutom između UNMIK-a i Saveta Evrope u vezi sa mogućnostima primene ove Konvencije na Kosovu pod privremenom upravom UN u skladu sa Rezolucijom 1244, Saveta bezbednosti. Ovaj sporazum biće primenjivan kada se sličan sporazum potpiše i sa NATO u pogledu određivanja lokacija za pritvor koje su u nadležnosti KFOR-a.

2. AKTIVNOSTI NA JAČANJU ZAŠTITE SOCIJALNIH PRAVA

34. Kako je već izneto u prethodnim izveštajima, predstavnici sindikata ukazali su na određene slučajeve kršenja prava po osnovu Evropske socijalne povelje. U oba ministarstva za rad istaknuta je spremnost da se što pre pristupi potpisivanju i ratifikaciji izmenjene i dopunjene Socijalne povelje. U tom kontekstu, osnovane su dve ekspertske grupe (za Srbiju i za Crnu Goru) u cilju pokretanja postupka usklađivanja i podnošenja izveštaja o tome do kraja godine. Na osnovu toga eksperti Saveta Evrope dostaviće svoje komentare.
35. Vlasti u Srbiji pružile su jasna uveravanja i izrazile spremnost da pokrenu postupak usaglašavanja zakonodavstva sa evropskim standardima i da otpočnu uspostavljanje socijalnog dijaloga. Započeta je i izrada novog Zakona o radu. Posebno je značajno da se ova aktivnost sprovede u okviru gore pomenutog usaglašavanja zakonodavstva sa evropskim standardima.

3. MERE EFIKASNE ZAŠTITE NACIONALNIH MANJINA

36. Komitet Ministara Saveta Evrope razmatra Mišljenje Savetodavnog komiteta Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina i komentare državnih organa u kontekstu usvajanja odgovarajuće Rezolucije (vidi: <http://wem.coe.int>).
37. Na zakonodavnom planu, u Srbiji se još uvek postavlja pitanje efikasne primene Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina usvojenog od strane nekadašnjem saveznog Parlamenta 2002. godine. U Crnoj Gori, nacrt zakona o nacionalnim manjinama još uvek nije usvojen. Eksperti Saveta Evrope ukazali su na potrebu izmena određenih aspekata zakonskog nacrta, kao što je sama definicija nacionalnih manjina. Predstavnici vlasti ističu da će Nacrt zakona biti dostavljen Vladi na razmatranje u avgustu 2004. Isto tako Nacrt zakona o državljanstvu upućen je u Savet Evrope na ekspertsku procenu. Na isti način kao i u slučaju Evropske konvencije o sprečavanju torture, vlasti Srbije i Crne Gore pružile su svoj doprinos izradi sporazuma zaključenog između UNMIK-a i Saveta Evrope po pitanju primenjivosti na Kosovu Okvirne konvencije o zaštiti nacionalnih manjina, pod upravom UN i na osnovu Rezolucije 1244, Saveta bezbednosti.
38. Primena pravnih normi u praksi i nadalje ostaje poseban problem. U Srbiji su učinjeni naporu po pitanju finansiranja saveta nacionalnih manjina. Međutim, nedostatak mera u pogledu onih manjina koje nisu oformile svoj nacionalni savet i dalje ostaje problem. Organi vlasti, uključujući Ministarstvo za ljudska i

- manjinska prava Državne zajednice sve više smatraju ove savete kao njihove jedine posrednike u rešavanju manjinskih pitanja.
39. Tokom perioda izveštavanja izražena je zabrinutost povodom nekoliko napada na pripadnike romske zajednice (na primer, u Nišu i Beogradu). Raste i zabrinutost zbog međuetničkih tenzija u južnoj Srbiji.
40. Tokom posmatranog perioda štampa je zabeležila seriju etnički motivisanih incidenata u Vojvodini. Predsednik Vlade Srbije, Vojislav Koštunica je 8. septembra 2004., bio u poseti regionu i potvrdio pojavu slučajeva nasilja usmerenih naročito protiv pripadnika mađarske manjine. Ukazano je da ovi slučajevi predstavljaju izolovane slučajeve, ali i naglasio da su vlasti u Srbiji preduzele i da će preduzimati sve neophodne mere kako *bi rešavali pojedinačne incidente preventivnim merama, povećanom efikasnošću organa policije i pojačanim kaznenim merama protiv počinitelaca krivičnih dela* (vidi zvaničnu internet stranicu Vlade Republike Srbije www.serbia.sr.gov.yu)

4. AKTIVNOSTI NA ZAŠTITI SLOBODE MEDIJA

41. Imenovanje Saveta za radiodifuziju, kao nove institucije za regulisanje rada elektronskih medija u Srbiji predstavlja pitanje o kojem se već dugo raspravlja. I u Srbiji i u međunarodnoj zajednici izražena je zabrinutost zbog pristrasnosti ciljeva koji utiču na nezavisnost ovog organa. Tako je na primer, početkom jula 2004., Vlada uputila Narodnoj skupštini nacrt izmena i dopuna Zakona o radiodifuziji na usvajanje po hitnom postupku. Ovim izmenama i dopunama usvojenim na sednici Narodne skupštine 24. avgusta 2004., utvrđuje se postupak imenovanja članova Saveta za radiodifuziju prema kome članove ovog Saveta bira tročlani skupštinski Odbor za kulturu i informisanje, umesto Skupštine, Vlade i Izvršnog veća AP Vojvodine, kako je to bilo predviđeno prethodnim zakonskim odredbama. Parlament takođe može razrešiti dužnosti članove Saveta prostom većinom glasova, i to na predlog Saveta ili na inicijativu barem 20 poslanika Skupštine. Međutim, posebno zabrinjava nedostatak transparentnosti i adekvatnog konsultovanja sa profesionalnim institucijama u Srbiji i Savetom Evrope po pitanju pripreme ovih zakonskih izmena. Jedan broj nezavisnih medijskih organizacija ističe žaljenje zbog puke kozmetičke prirode ovih izmena kojima se ne sprečava nezakoniti uticaj na medije. Od suštinskog je značaja da vlasti preduzmu sve neophodne napore u cilju potpune transparentnosti izbornog postupka kako bi se uspostavila legitimnost i efikasnost Saveta za radiodifuziju, kako je to i naglašeno u preporukama prethodnih Izveštaja (vidi Izveštaje misije OEBS-a u Srbiji i Crnoj Gori, 2.09.2004, Asocijacije nezavisnih elektronskih medija (ANEM), Nezavisnog udruženja novinara Srbije (NUNS) i Medija Centra, 31.08.04).
42. Isto tako, pripremljen je i novi Nacrt zakona o slobodnom pristupu javnim informacijama. U skladu sa preporukama iz prethodnog Izveštaja (vidi dokument SG/Inf(2004)14), potrebno je da vlasti u Srbiji osiguraju usaglašenost ovog nacrta sa evropskim standardima. U tom cilju, pored tematskog okruglog stola održanog 8. jula 2004., eksperti Saveta Evrope dostavili su vlastima u Srbiji svoje komentare. Nacrt zakona je 26. avgusta 2004., upućen Skupštini na usvajanje.

43. Ministarstvo za kulturu i informisanje je 24. avgusta 2004., usvojilo Pravilnik o privatizaciji radio i televizijskih stanica pod kontrolom lokalnih i regionalnih vlasti u Srbiji. Medijske institucije su pozdravile usvajanje ovog pravilnika u kojem je sadržan i određeni broj preporuka profesionalnih medijskih organizacija. Međutim, kritike su upućene na račun jednog broja odredbi ovog pravilnika. Na primer, ANEM smatra da Ministarstvo ima preterana ovlašćenja u pogledu utvrđivanja određenih programskih uslova, budući da je prema zakonu u Srbiji, ovo pitanje u isključivoj nadležnosti Saveta za radiodifuziju. Od Ministarstva se takođe očekuje usvajanje sličnog pravilnika za privatizaciju štampanih medija.
44. Prema izjavama predstavnika vlasti u Crnoj Gori, Zakon o slobodnom pristupu informacijama izmenjen je i dopunjen shodno preporukama Saveta Evrope. Vlastima je potrebno skrenuti pažnju da što pre usvoje ovaj zakonski nacrt, uz dužno uvažavanje nedavno upućenih komentara eksperata Saveta Evrope po pitanju izuzeća, sadržanih u odredbama člana 19. ovog Nacrta. U tom smislu, potrebno je takođe da vlasti preduzmu neophodne mere za efikasnu primenu ovog zakona, po njegovom usvajanju.
45. Tokom posmatranog perioda, krajem maja došlo je do ubistva glavnog i odgovornog urednika dnevnog lista *Dan*, Duška Jovanovića. Prema izjavama pojedinih nevladinih organizacija, ubistvo bi moglo biti u vezi s njegovim profesionalnim aktivnostima. Policija je ispitala jedan broj lica. Jedno lice optuženo je za saučesništvo i čeka na suđenje.
46. Krivičnim zakonom Crne Gore za delo klevete ili uvrede predviđena je samo novčana kazna. Posebno zabrinjavajuću činjenicu predstavlja broj slučajeva klevete koji dospeva pred sudove, s obzirom na negativne posledice koje slučajevi povezani sa klevetom mogu imati po slobodu izražavanja ili istraživačko novinarstvo, naročito kada takve sudske sporove pokreću političke ličnosti ili državni zvaničnici. Tokom poslednje dve godine, zabeleženo je 90 slučajeva klevete ili uvrede samo pred Osnovnim sudom u Podgorici. Početkom jula Sud je doneo odluku da dnevni list *Dan* isplati 6.000 eura na ime odštete šefu Službe državne bezbednosti, Dušku Markoviću. Isto tako, Sud je proglasio krivim i lidera Liberalnog saveza Crne Gore, Miodraga Živkovića zbog klevete na račun crnogorskog premijera i osudio ga na novčanu kaznu od 8.000 eura.

5. MERE ZAŠTITE SLOBODE VEROISPOVESTI I RELIGIJE

47. Ministarstvo vera u Srbiji je početkom jula izdalo saopštenje da je privedena kraju izrada prvog Nacrt zakona o religijskim slobodama, crkvi i verskim zajednicama. Međutim, Nacrt ovog zakona izazavao je brojne kritike, uključujući i kritike Ministra za ljudska i manjinska prava, Rasima Ljajića (vidi takođe komentar na ovaj nacrt zakona Beogradskog centra za ljudska prava u Srbiji, 23/07/2004.). Podrazumeva se da se u svetlu ovih kritika prva verzija Nacrta ovog zakona nalazi na doradi. Od vlasti se očekuje da novi Nacrt uskoro dostave Savetu Evrope na ekspertsku analizu.

6. MERE ZAŠTITE IZBEGLICA I INTERNO RASELJENIH LICA

48. Tokom posmatranog perioda, Marek Novicki, Ombudsman na Kosovu, skrenuo je pažnju vlastima u Srbiji na položaj interno raseljenih lica sa Kosova koji trenutno borave u Srbiji. Ukazao je da ova lica žive u Srbiji preko pet godina bez odgovarajuće i neophodne pomoći od strane Vlade ili međunarodne zajednice. U svetlu nedavnih događaja u vezi sa interno raseljenim licima romske nacionalnosti, koji se trenutno suočavaju sa prisilnim iseljenjem iz baraka na Novom Beogradu, Ombudsman na Kosovu podstiče vlasti da reše njihov pravni status i poboljšaju životne uslove interno raseljenih lica koji već duže vreme imaju taj status, bez obzira na njihovo etničko poreklo (u tom smislu, vidi Izveštaj Komiteta UN za ljudska prava, 28.07.04).

E. OBRAZOVANJE

49. Došlo je do evidentnog i zabrinjavajućeg pogoršanja u oblasti obrazovanja u Srbiji. Zakonom o osnovama sistema vaspitanja i obrazovanju iz 2003., stvoreni su veoma dobri temelji za modernizaciju sistema. Međutim, maja 2004., usvojene izmene i dopune zakona su jednostavno dovele u pitanje sve prethodno sprovedene pozitivne mere i aktivnosti. Pored toga, postupak njihovog usvajanja koji je pokrenut od strane Ministarstva za obrazovanje i sport je još uvek nejasan, budući da ove izmene i dopune nije razmatrao Savet ministara. Predstavnici vlasti u Srbiji istakli su da su ove izmene i dopune Zakona iz 2003., motivisane sadašnjim ekonomskim teškoćama Srbije koje ne dozvoljavaju ispunjavanje veoma ambicioznih ciljeva Zakona. Posebno je zabrinjavajuća činjenica što u ovoj oblasti vlasti sve više zanemaruju ekspertsku saradnju sa Savetom Evrope a izvršene reforme stoga povlače sa sobom i rizik da budu u potpunoj suprotnosti sa evropskim standardima.
50. Marta 2004. godine, Srbija i Crna Gora ratifikovale su Evropsku konvenciju o priznavanju diploma višeg i visokog obrazovanja u regionu Evrope (Lisabonska Konvencija iz 1997). Stoga je od suštinskog značaja da vlasti preduzmu sve što je u njihovoj moći kako bi obezbedile uslove da buduće reforme u ovoj oblasti, uključujući i Nacrt zakona o Univerzitetu u Srbiji, budu u skladu sa standardima Saveta Evrope.

DODATAK I

Izvodi iz izlaganja sudije Teodora Merona, predsednika Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju pred Grupom Izvestilaca za Demokratsku stabilnost Komiteta ministara (GR-EDS) održanog dana 7. maja 2004.

«Poštovana ekscelencijo, članovi Radne grupe,

Zadovoljstvo mi je što vam se obraćam danas i zahvaljujem njegovoj ekscelenciji, Ambasadoru Džozefu na ljubaznom pozivu da iznesem moje viđenje saradnje između Međunarodnog krivičnog tribunala čiji sam predsednik i zemalja bivše Jugoslavije, koje su sada sve u punopravnom članstvu Saveta Evrope.

Prvo, želeo bih da naglasim činjenicu da su, shodno članu 29. Statuta Tribunala, usvojenog odlukom Saveta bezbednosti na osnovu poglavlja VII Povelje, sve države bivše Jugoslavije dužne da saraduju sa Tribunalom, kako u istražnom postupku tako i krivičnom gonjenju lica optuženih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava a u okviru nadležnosti Tribunala. Savet bezbednosti UN je ponovo naglasio ovaj uslov u nedavno usvojenoj Rezoluciji 1534 usvojenoj 26. marta 2004. U tom smislu Savet bezbednosti je pozvao *sve države, a naročito Srbiju i Crnu Goru, Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, kao i Republiku Srpsku u Bosni i Hercegovini, da intenziviraju saradnju i pruže svu neophodnu pomoć Tribunalu.*

Dozvolite mi da svoje izlaganje započnem pregledom stanja stvari po pitanju saradnje između Tribunala i Srbije i Crne Gore. Od glavnog tužioca Tribunala primio sam 29. aprila 2004., Izveštaj koji se odnosi na neispunjavanje obaveza i dužnosti od strane Srbije i Crne Gore u saradnji sa Tribunalom. U svom Izveštaju glavni tužilac izražava žaljenje zbog upornog neispunjavanja obaveza od strane Srbije i Crne Gore koje proističu iz člana 29. Prema navodima u Izveštaju Glavnog tužioca, sadašnja saradnja Srbije i Crne Gore kvalifikuje se kao gotovo nepostojeća. U Izveštaju se takođe navodi da je nivo saradnje opao nakon parlamentarnih izbora u Srbiji održanih u decembru 2003. Osećam veliko lično razočarenje zbog nedavnog razvoja događaja u Srbiji i Crnoj Gori po pitanju saradnje sa Tribunalom. Tokom moje posete Beogradu septembra 2003., održali smo više korisnih i konstruktivnih sastanaka. Oktobra 2003. godine, na sednici Saveta bezbednosti izneo sam pozitivnu ocenu o ovoj saradnji. Upravo zato sam i veoma razočaran razvojem situacije nakon nedavno održanih izbora.

U svom Izveštaju, glavni tužilac ukazuje da su novoizabrani zvaničnici Vlade Srbije javno saopštili da saradnja sa haškim Tribunalom ne predstavlja prioritet, odnosno da je neophodna *dvosmerna saradnja*, kao i da ne može biti saradnje u slučajevima zasnovanim isključivo na komandnoj odgovornosti, kako to tumače vlasti u Srbiji. Štaviše, prema navodima glavnog tužioca, najviši funkcioneri u Srbiji izneli su neosnovane optužbe o posledicama saradnje sa Tribunalom po stabilnost zemlje. Prema proceni glavnog tužioca, ove izjave pokazuju nedostatak spremnosti novih vlasti da saraduju u punoj meri ili u uzajamnom poverenju sa Tribunalom.

U Izveštaju Glavnog tužioca ukazuje se i na nove poteškoće i birokratske prepreke na operativnom planu, i to u oblastima u okviru kojih je komunikacija u prethodnom periodu bila na prihvatljivom nivou. Istaknuto je takođe da, uprkos nekoliko neformalnih pokušaja, Tužilaštvo nije bilo u mogućnosti da uspostavi bilo kakav kanal komunikacije na višem nivou. Glavni tužilac je uverenja da se po svim ključnim pitanjima saradnje vlasti Srbije i Crne Gore, kao što su hapšenje i izručenje odbeglih, dostavljanje dokumenata i pristup Tribunalu svedocima, vlasti u Srbiji po svemu sudeći opredeljuju za minimalni nivo saradnje sa Tribunalom.

U tom smislu, tužilac posebno ističe nespremnost vlasti u Srbiji i Crnoj Gori da izvrši naloge za hapšenje koje je objavio Tribunal, kao i da odgovori na zahteve sekretara Tribunalu shodno pravilu 59 Pravilnika o radu Tribunalu i dokaznog postupka, da obrazloži neispunjavanje svojih obaveza. Tužilac naglašava da obaveze nisu ispunjene uprkos zahtevima upućenim iz kancelarije sekretara, od kojih je poslednji bio dostavljen aprila 2004., i to u smislu zahteva za podnošenje izveštaja. Tužilac je takođe iznela svoje uverenje, zasnovano na podacima prispelim u Tužilaštvo (o čemu su obavestene i vlasti u Srbiji), da je od ukupno 21 osobe sa liste optuženih od strane Tribunalu, koje nisu uhapšene ili se nisu predale, njih 15 su ili stalno nastanjene ili često borave u Srbiji i Crnoj Gori. U ovoj grupi su i Radovan Karadžić i Ratko Mladić, čije hapšenje i izručivanje Tribunalu je zahtevano od Saveta bezbednosti na osnovu nedavno usvojene Rezolucije 1534. Glavni tužilac takođe ukazuje da se među ovim licima nalazi i jedan broj optuženih za masakr počinjen u Srebrenici 1995. Isto tako ona u svom Izveštaju navodi da se među odbeglim licima nalaze generali Vladimir Lazarević, Sreten Lukić i Nebojša Pavković, protiv kojih je podignuta optužnica oktobra 2003., a koji i danas slobodno šetaju Beogradom. Tužilac takođe navodi da nove vlasti u Srbiji nisu do sada pokazale nikakvu nameru da izruče ove poznate i važne optuženike.

Pored toga, glavni tužilac haškog Tribunalu ukazuje na nespremnost Srbije i Crne Gore na saradnju sa Tužilaštvom u oblasti dostavljanja izjava svedoka i dokaznog materijala, kao i garancije za oslobađanje obaveze svedočenja kako bi se omogućilo svedocima da ili dostave svoje izjave kancelariji Tužioca, ili svedoče pred Tribunalom. Posebno je u pogledu dostavljanja izjava svedoka iz Srbije i Crne Gore ukazano na problem dobijanja dozvole koju tužilac mora imati za saslušavanje svedoka, što često podrazumeva dostavu sudskog poziva kako bi se obavilo saslušanje. Tužilac se takođe osvrće i na potrebu da vlasti u Beogradu osiguraju imunitet potencijalnim svedocima kako bi oni mogli saradivati sa Tribunalom bez straha da budu sudski gonjeni zbog otkrivanja državnih tajni, što glavni tužilac smatra jednim od najvažnijih problema. Tužilac naglašava da je Srbija i Crna Gora jedina država bivše Jugoslavije koja je uvela tako komplikovanu proceduru. glavni tužilac je takođe izvestila da se postupak oslobađanja obaveze svedoka sprovodi sa ozbiljnim zakašnjenjima, sa preko 50 trenutno nerešenih zahteva, od kojih se za pojedine čeka više od godinu dana. Prema proceni Tužioca, poseban je problem sa oslobađanjem od obaveze svedoka naročito kada su u pitanju visoki zvaničnici, kao što su visoki vojni funkcioneri ili političke ličnosti. Glavni tužilac takođe tvrdi da zastrašivanje svedoka postaje sve ozbiljniji problem u Srbiji. Navela je da su u protekla tri meseca dva zaštićena svedoka u postupku protiv Slobodana Miloševića dobijala pretnje od pripadnika snaga bezbednosti.

U Izveštaju Glavnog tužioca navode se takođe i poteškoće sa kojima se Tužilaštvo suočava prilikom zahteva za uvid u relevantnu dokumentaciju. U tom smislu ističe se

problem obezbeđivanja pristupa ključnim dokumentima samo nakon dugotrajnog sudskog postupka. Glavni tužilac u svom Izveštaju navodi da Tužilaštvo nikada nije naišlo na dovoljno saradnje u pogledu pristupa relevantnim dokumentima, niti u pogledu obezbeđivanja uvida u arhivsku građu što bi omogućilo da se ispostave specifični zahtevi. Ističe se takođe da, iako je tokom proteklih godina Tribunalu dostavljeno nekoliko hiljada dokumenata iz Beograda, uvek je to činjeno pod pritiskom i uglavnom kao rezultat obavezujućeg naloga. I pored toga, tužilac je uverenja da brojna i izuzetno značajna dokumenta još uvek nisu dostavljena. Ona takođe ukazuje u svom Izveštaju da je preko 120 zahteva za dostavljanje dokumenata još uvek nerešeno, što predstavlja preko 20% od ukupnog broja zahteva upućenih iz Tužilaštva od 2001.

Smatram da Izveštaj Glavnog tužioca ukazuje na izuzetno ozbiljne propuste Srbije i Crne Gore na planu ispunjavanja obaveza koje proističu iz odredbi člana 29 Statuta Tribunala, o čemu sam pre nekoliko dana informisao Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija.

Želim da naglasim da Tribunal ostvaruje značajne obaveze u odnosu na sve države bivše Jugoslavije, uključujući Srbiju i Crnu Goru. Tribunal nastavlja sa pružanjem ekspertize i podrške svima koji su u Srbiji i Crnoj Gori zainteresovani za saradnju, kao što su pojedini pravosudni organi. Tako naprimer, tokom sledeće nedelje Tribunal će biti domaćin delegaciji u čijem sastavu je sedam sudija Odeljenja za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu koje je osnovano 2003., a koje je poznato pod nazivom *Specijalni sud za ratne zločine*. Cilj posete koju organizuje Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) je prenošenje znanja i iskustava iz prakse Tribunala, uspostavljanje kanala komunikacije između Specijalnog suda i Tribunala, kao i korišćenje pravnih i praktičnih resursa Tribunala u oblasti rešavanja pojedinih problema u procesuiranju slučajeva vezanih za ratne zločine pred Specijalnim sudom. Specijalni sud otpočeo je sa prvim suđenjem za ratne zločine, poznatim kao slučaj Vukovar. Iako je još uvek rano za davanje komentara, želeo bih da pomenem da je tužilaštvo Tribunala učestvovalo u obezbeđivanju dokaznog materijala za ovo suđenje. (...)»

DODATAK II

Zajedničko Saopštenje Misije OEBS i Kancelarije Saveta Evrope u Beogradu

«Misije OEBS-a i Saveta Evrope u Beogradu traže prenošenje ovlašćenja sa vojnih na civilne sudske vlasti u Srbiji i Crnoj Gori.

BEOGRAD, 28. maj 2004. – Misije OEBS-a i Saveta Evrope u Beogradu zahtevaju od vlasti u Srbiji i Crnoj Gori obezbeđivanje uslova za hitno prenošenje nadležnosti sa vojnih na civilne sudske vlasti, kako je to predviđeno Ustavnom poveljom Državne zajednice.

Ovim Saopštenjem izražava se zabrinutost zbog nastalog ozbiljnog pravnog vakuma u okviru kojeg vojno pravosuđe nastavlja s funkcionisanjem.

Nesprovođenje odredbi Ustavne povelje Državne zajednice kojima je utvrđena obaveza usvajanja Zakona o prenošenju nadležnosti sa vojnih na civilne sudske organe država članica dovelo je do zabrinjavajućeg kršenja principa vladavine prava.

Kao ilustracija ovome može poslužiti i uvid u slučaj Vlajković tokom kojeg je izvršena konfiskacija knjige koja navodno sadrži vojne tajne.

Misije OEBS-a i Saveta Evrope ističu da je Državna zajednica Srbije i Crne Gore nedavno ratifikovala Evropsku konvenciju o ljudskim pravima kojom je zajamčeno pravo na suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudovima osnovanih u skladu sa zakonom.»